

Ž i v i l ė    M a r u š k a i t ė

Pasvalio 2-oji vidurinė mokykla, I2a klasė

Ž m o g u s    n a r v e

(M.Katiliškio romanas "Miškais ateina ruduo")

1996 m.

Kas žmogui neleidžia gyvenime prasimušti, pakilti į tokį aukštį, kokio jam norisi? Kodėl žmogus akiai pasiduoda jį nešančiai gyvenimo srovei ir, lyg būtų surakintos jo rankos ir kojos, nebando nieko pakeisti? Tokioje situacijoje yra atsidūrę Mariaus Katiškio romano "Miškais ateina ruduo" veikėjai. Gyvenimas juos stipriai surišo su kaimu, kurį "juoda miško siena buvo apjuosusi taip kietai, taip negailestingai suveržusi, lyg lanku..." Žmonės narve - taip galima pasakyti apie šio romano veikėjus.

Tilius-pagrindinis veikėjas-jaunas, gražus, stiprus vyras, geras darbininkas. Jis norėjo, tiesiog troško ištrūkti iš kaimo gyvenimo ir tokią galimybę turėjo, bet pasidavė likimui, akiai nuplaukė pasroviui. Tilius žinojo, kad jo bendraamžiai daugiau pasiekę, pralenkė jį. Jautėsi uždarytas narve, bet ištrūkti iš jo neužteko jėgų. Romano pradžia-pavasaris. Tada Tiliaus širdyje ir užgimsta didelės viltys. Kartu su žiema baigiasi ir miško darbai, Tilius tikisi gauti naują darbą ir ne bet kokį, o tarnybą mieste. Laukia laiško, paskyrimo, tačiau likimas nuveda kitu keliu. Jis pats atsisako noro ištrūkti iš to uždaro rato, kuris jį spaudė, ribojo. Praranda tarnybą, praranda ir mylimą merginą, pasirinkdamas kitos, ištekėjusios, meilę. Gyvenimas, kurio troško, nuėjo pro šalį, aplenkdamas jį.

Jaunutė Doveikos žmona Monika, atvykusi į Basiuliškes, čia įklimpsta ilgam. Ir ji patenka į narvą su kietais, neišveikiamais virbais. O juk tik atvykusi čia jauna, naujai "iškepta" pienininkė manė, kad šis kaimas-tik laikina darbo vieta. Ji iškart pastebi iš visų pusių apsupusias kaimą miško sienas, kurios sudaro uždara ratą. Tai lyg išankstinis perspėjimas, kad neištrūksi iš čia, kad kelio atgal nebus. Tas narvas dar stipriau Moniką įkalina, kai ji išteka už

seno ir nemylimo vyro-Doveikos. Monika, kaip ir Tilius, akylai pasiduoda likimui ir net nemėgina nieko pakeisti. Galbūt meilė Tiliui - jos iššūkis likimui. Bandyamas ištrūkti iš nuobodžios ir nemalonios kasdienybės.

Doveika čia taip pat lemtingai įstrigęs. Tačiau tai jam nekelia nerimo. Jis-senesnės kartos žmogus, stipriai prisirišęs prie žemės, joje ieškantis paguodos ir nusiramavimo. Žemė, kaimas-tai jo kartos likimas. Doveika nėra atsitiktinai pakliuvęs į tą narvą, kuriame blaškosi kiti romano veikėjai. Jis pats pasirinko tokį gyvenimą. Šis žmogus turi ryšį ir su tuo pasauliu, kuris yra už narvo virbų. Tas ryšys -tai ir jaunutė atvykėlė žmona, vis negalinti priprasti prie kaimo gyvenimo.

Tik Agnei, šviesiaplaukei gražuolei, pavyksta išskristi iš to narvo-iš to uždaro rato. Praradimas, nusivylimas ją priverčia elgtis ryžtingai. Prieš merginą atsiveria naujas pasaulis. Tik ar nepaklius ji į kitą narvą? Juk daro tai, ko iš tiesų nenori daryti, ji tik paklūsta tėvų valiai. Pas tetą jos laukia jaunikis-nemylimas ir nepageidaujamas. Bet ji renkasi tokį gyvenimą pati. Gal šitaip keršija likimui?

Romano moterys yra aktyvesnės, ryžtingesnės negu vyrai. Ir Agnė, ir Monika bėga nuo to gyvenimo, kuris jas žeidžia, skaudina. Monika ieško išsigelbėjimo to paties rato ribose, o Agnė iš jo išsiveržia. Tiliaus charakteryje - lietuviui būdingas pasyvumas ir neryžtingumas. Toks pasidavimas gyvenimo srovei-tai įkalinimas savęs narve. Žmogus nesugeba rinktis -neturi laisvės jausmo, ir jis kankinasi arba net žūsta. Tokias mintis man kelia Mariaus Katiliškio romanas "Miškais ateina ruduo".